

Büyükada Tarihî “Merkez Eczanesi” ve Eczacıları* Buyukada Historical “Merkez Pharmacy” and Pharmacists

Burcu Özdemirⁱ

ⁱ Uzm. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Tarihi ve Etik AD Doktora Öğrencisi
https://orcid.org/0000-0002-5545-8364

Öz

Giriş ve Amaç: Büyükada Merkez Eczanesi, tarihi dokusu kısmen bozulmuş olsa da günümüze kadar korunarak gelen tarihi eczane binası ve işlevselliği ile dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı, tarihi dokusu bozulmadan günümüze kadar ulaşmış olan Merkez Eczanesi’ni belgeler, fotoğraflar, sözlü tarih çalışması ve kaynaklar doğrultusunda irdelemektir.

Yöntem: Çalışmanın kaynağını eczane içinde yer alan ve daha önce yayınlanmamış olan tarihi belgeler ve fotoğraflar oluşturmaktadır. Eczanenin şu anki sahibi olan Ecz. Avni Kurtuldu ile 10 Mayıs 2018 tarihinde yüz yüze görüşme yapılarak eczanenin tarihi hakkında bilgi alınmıştır. Avni Kurtuldu ile eczanenin hikâyesini konuşurken genel sorular çerçevesinde bilgisinden yararlanılmıştır. Eczane içinde sergilenen tarihi fotoğraflar kronolojik sıra gözetilerek yorumlanmıştır. Fotoğraflar ve belgeler yorumlanırken dönem dönem eczanenin işletmeciliğini yapan eczacılar hakkında bilgi edinmek için literatüre başvurulmuştur. Eczanenin dış cephesi ile içindeki obje ve belgeler makalenin yazarı Burcu Özdemir tarafından fotoğraflanmıştır.

Bulgular: Büyükada’daki Merkez Eczanesinin günümüzde yıkılan kilisenin karşısında yer aldığı yaklaşık 153 yıldır faaliyet gösterdiği belirtildi. Önce Rum (Georges Papa Gabriel ve Hayk Istepanian) ardından Türk eczacılar (Şinasi Rıza Birbil, Hüsnü Ocakcioğlu vd.) tarafından işletilerek kültürel varlığı da korunarak günümüze kadar gelen eczanedir. Eczanenin içinde yer alan obje ve belgelerin sayısı, aktif olarak işletildiğinden dolayı kısıtlı imkanlarla yapılabildiği tam bir envanter çıkarılmasını zorlaştırmıştır.

Sonuç: Merkez Eczanesi’nin tarihi dokusunun korunması, sonraki yıllarda bu mekânın sahipleri değişse bile kültürel varlığı korumanın bilincinde kişilerce işletilmeye devam edilmesi eczacılık ve sağlık tarihi için önem arz etmektedir. Bu eczanenin tarih, kültürel miras bilinci ve özellikle tarihi koruma bilinci ile yaşayan gelecek nesillere miras kalması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Merkez Eczanesi, Eczacılık Tarihi, Eczane, Büyükada, Kültürel Miras

ABSTRACT

Aim: Although the historical texture of Büyükada Merkez Pharmacy has been partially deteriorated, it draws attention with its historical pharmacy building and functionality, which has been preserved until today. The aim of this study is to introduce the Büyükada Merkez Pharmacy, which is to scrutinize to today without deteriorating its historical texture, in the light of documents, photographs, oral history study and resources.

Methods: The source of the study is the historical documents and photographs in the pharmacy that have not been published before. The current owner of the pharmacy, Ecz. A face-to-face interview was held with Avni Kurtuldu on May 10, 2018, and information about the history of the pharmacy was obtained. While talking about the story of the pharmacy with Avni Kurtuldu, his knowledge was used within the framework of general questions. Historical photographs exhibited in the pharmacy have been interpreted in chronological order. Historical photographs exhibited in the pharmacy have been interpreted in chronological order. While interpreting the photographs and documents, the literature was consulted to obtain information about the pharmacists who operated the pharmacy from time to time. The exterior of the pharmacy and the objects and documents inside were photographed by the author of the article, Burcu Özdemir.

Results: It is stated that the Merkez Pharmacy in Büyükada is located opposite the destroyed church today and has been operating for approximately 153 years. It is a pharmacy that has survived to the present day by preserving its cultural existence by first being operated by Greek (Georges Papa Gabriel and Hayk Istepanian) and then Turkish pharmacists (Şinasi Rıza Birbil, Hüsnü Ocakcioğlu et al.). Counting the objects and documents in the pharmacy made it difficult to make a complete inventory, which could be done with limited resources, since it was actively operated.

Discussion: It is important for the history of pharmacy and health to preserve the historical texture of the Merkez Pharmacy and to continue to operate it by people who are conscious of preserving the cultural property, even if the owners of this place change in the following years. Since there is no known pharmacy that has been serving in the same place for about 153 years, the effort of pharmacist Avni Kurtuldu, who made efforts to make Büyükada Central Pharmacy a "Pharmaceutical Museum" in the following years should be taken into consideration. This pharmacy should be important by future generations who live with the awareness of history, cultural heritage and especially historical preservation.

Keywords: Merkez Pharmacy, History of Pharmacology, Pharmacy, Buyukada, Culturel Heritage

Giriş

* Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2023; 13 (2):243-253

DOI: 10.31020/mutfd.1199303

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 04 Kasım 2022; Kabul Tarihi - Accepted: 28 Nisan 2023

İletişim - Correspondence Author: Burcu Özdemir <burcuozdemir68@gmail.com >

Dünya üzerindeki adalar I. Volkanik Adalar, II. Kitadan Ayrılan Adalar, III. Mercan Adaları, IV. Alüvyon Adaları olarak dört gruba ayrılır. İlk zamanlar tek bir toprak parçası halinde olan ve sonradan doğa olaylarının etkisiyle bölünen İstanbul Adaları ise I. grupta yer almaktadır.¹ Rumların Prinkipo, Türklerin ise Büyükada dedikleri ada 5.4 km² yüzölçümü ile çevresindeki dokuz adanın en büyüğü olup İstanbul'un Adalar İlçesi'nin idari merkezi konumundadır. XIX. yüzyıl ortalarına kadar kesişleriyle, deniz ürünleriyle ticaretiyle geçimini sağlayan az sayıda sakiniyle bir manastır ve balıkçı kasabası görünümünde olan Büyükada bu yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte başlayan vapur seferlerinin vesile olduğu çeşitli gelişmelerle sosyal ve iktisadi anlamda değişim geçirmiştir. XX. yüzyılın başlarında seçkin konuklarıyla, Levantenleriyle, Osmanlı asilzadeleriyle Osmanlı'nın Batıya dönük yönünü oluşturan Büyükada elitiz görünümüyle, canlı sosyal ve iktisadi yaşantısıyla dikkat çekmektedir.²

Büyükada'nın sağlık hizmeti Osmanlı Döneminde Adalar Belediyesi Heyet-i Sıhhiyesi tarafından yürütülmektedir.² Bu döneme ait Adalar Şeri'ye Sicillerinde yapılan incelemelerde Büyükada'da biri Türk (Doktor Celaledin Muhtar) ikisi Rum (Kostanti Pakyos), üç doktor, bir adet diş hekimi (Yorgi) ve üç adet eczane tespit edilmiştir.² Cumhuriyet Döneminde Büyükada'da açılan ilk sağlık kuruluşu özel bir sanatoryumdur. İç Hastalıkları uzmanı Dr. Musa Kazım tarafından, Muhiddin Paşa'ya ait olan ahşap köşklardan birini alarak 1925 yılında özel sanatoryum haline getirmiştir. 1964 yılında Adalar Sağlık Merkezi, 90'lı yılların sonunda ise Adalar Sağlık Merkezi devlet hastanesine dönüştürülmüş ve Dr. Hüsmettin Kural Büyükada Devlet Hastanesi ismini almıştır.² Cumhuriyet Öncesi Büyükada'da üç adet eczanenin varlığından söz edilebilir. Bunlar; Merkez Eczanesi Mosocorci oğlu Papagabriel, Eczane-i Osmanî eczacısı (Halk Eczanesi) Yani Efendi oğlu Dimitri Nikopolo ve Tanaş Efendi oğlu Serandi'nin Eczanesi.³ Büyükada'da günümüzde Merkez Eczanesi, Büyükada Eczanesi ve Yeni Eczane olmak üzere üç eczane yaz kış faaliyet göstermektedir.

Büyükada Merkez Eczanesi, Büyükada vapurundan indikten sonra büyük saatli kuleye giderken yolun sağ tarafında yer almaktadır. Merkezi konumdaki bulunan eczanenin adresi ise Nizam Mahallesi, 23 Nisan Caddesi No:12 Büyükada Adalar / İstanbul şeklindedir. 2018 yılında tarafımdan çekilen fotoğrafta da görüldüğü üzere eczanenin sağ tarafında Şahin Büfe ve Sultanahmet Köftecisi yer alırken sol tarafında bir başka yemek mekânı bulunmaktadır. Büyükada Merkez Eczanesi'nin kurulduğu günden günümüze 153 yılda dış cephesinde ve giriş kapısında koruma ve güçlendirme çalışması yapılmıştır. Aynı zamanda mekân içinde de tarihi dokusunu bozmadan koruma ve yenileme çalışmaları yapılmış olup; mimari değişiklik kurulduğu günden günümüze kadar yapılmamıştır.

Şekil 1. Merkez Eczanesi'nin Günümüz Görünümü (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

İlk bakışta eczanenin tarihi dokuya sahip görkemli yapısı ve dış kapısı dikkat çekmektedir. Mekânın tarihî dokusunu bozmadan yapılan koruma ve güçlendirme çalışmaları dışında eczane 153 yıldır şifa dağıtmak için aynı bina ve çeşitli koruma yöntemleri sayesinde bakımı yapılarak günümüze ulaşan giriş kapısı ile hastalarını karşılamaktadır. Eczane iki katlı olup sadece büyük salon kısmında eczane olarak faaliyet göstermektedir. Çatı katı eczanenin ofisi olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bir de depo alanı yer almaktadır. Eczane binasının kaç yılında yapıldığına dair bilgi bulunamamış olup; 153 yıldır Türkiye’de aynı yerde hizmet veren bir eczane olması açısından büyük önem taşımaktadır.

Şekil 2. Merkez Eczanesi'nin Giriş Kapısı (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Bu çalışma yaklaşık 153 yıldır aynı yerinde faaliyet gösteren bir eczanenin hem mimari olarak hem de içindeki malzemelerin korunması açısından gösterilen hassasiyetin ve duyarlılığın yansıtılması açısından önem arz etmektedir. Tarih içinde kesintisiz süre gelen eczanenin faaliyeti tarihi kültür mirasının korunması, var olan tıp tarihi ve eczacılık tarihi obje ve belgelerinin korunması ile muhafaza edilmesi, gelecek kuşaklara aktarılması açısından kıymetlidir. Sayılan tüm önemli faktörler bu eczanenin incelenmesi, çalışılması ve tanıtılmasında rol oynamıştır.

Bu çalışmanın amacı, tarihi dokusu bozulmadan günümüze kadar ulaşmış olan Merkez Eczanesi'ni belgeler, fotoğraflar, sözlü tarih çalışması ve yayınlanan kaynaklar doğrultusunda tanıtmaktır.

Yöntem

Çalışmanın ana kaynağını eczane içinde yer alan ve daha önce yayınlanmamış olan tarihi obje ve belgeler ile fotoğrafların yanı sıra eczacılık tarihi literatürü ile eczanenin şu anki sahibi olan Ecz. Avni Kurtuldu ile yapılan sözlü tarih çalışması oluşturmaktadır. Sözlü tarih, yaşayanlarla belli bir tema etrafında bir ya da birkaç defa sürecek şekilde yapılan görüşmelerin ses ve görüntü olarak kaydedilmesine dayanır.⁴ Sözlü tarih yönteminde görüşülen kişiye belli bir konu çerçevesinde sorular sorularak görüşme yapılabileceği gibi, daha genel konularda sorularla onun belleğindeki bilgilerin kayıt altına alınması da sağlanabilmektedir. Bir tarih yöntemi olarak sözlü tarih, birey tarihi olabileceği gibi toplumsal tarih olarak da çalışılabilir. Benzer nitelikleri gösteren bireylerle yapılan görüşmelerin bir araya getirilerek ortak noktalarının saptanmasıyla toplumsal hatta ulusal tarihin yazılması söz konusudur.⁴

Bu çalışmada eczanenin şu anki işletmecisi Avni Kurtuldu ile eczane ile tarihçesi hakkında genel konularda sorulan sorularla kişinin belleğindeki bilgilerin kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Eczane içinde sergilenen tarihi fotoğraflar, obje ve belgelerde dönem dönem eczanenin işletmeciliğini yapan eczacılar hakkında bilgi edinmek ve belgelerin tarihini teyit etmek için literatüre başvurulmuştur. Eczaneyi işleten eczacıların fotoğrafları, eczanenin tarihi reçeteleri, ilaç şişeleri, tarihi kitapları, hassas terazi, otoklav ve çeşitli eczacılık tarihi araç gereçleri fotoğraflanarak kayıt altına alınmış ve yayınlanmış benzer örnekler doğrultusunda tanımlanmaya çalışılmıştır. Objeye, belge ve fotoğrafların kayıt altına alınması ve yayınlanması Ecz. Avni Kurtuldu'nun yazılı ve sözlü izni doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Büyükada Merkez Eczanesi'nin şu anki işletmecisi Ecz. Avni Kurtuldu bu mekân için; "karşısında bulunan kiliseye şifa aramaya gelenlerin uğrak yeri" olduğunu dile getirmektedir.

Şekil 3. Merkez Eczanesi'nin Karşısında Bulunan Kilisenin Fotoğrafı Şu Anda Eczanenin İçinde Sergilenmektedir. (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Buna ek olarak "kısmen kilisenin eczanesi gibi bir konumda olan Merkez Eczanesi için, kiliseye şifa aramaya gelenlerin daha sonra buraya gelip ilaçlarını (şifalı bitki-attar) aldığı bir mekân özelliği taşımaktadır" diyerek eczanenin tarihi işlevini açıklamaktadır.

Şekil 4. Merkez Eczanesi'nin Karşısında Bulunan Kilise ve Saatli Kulenin Fotoğrafı (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Eczane içinde sergilenen 1911 yılına ait resmî faturaya göre bu eczane 1870 yılında, Rum Eczacı Georges Papa Gabriel tarafından açılmıştır. Merkez Eczanesi dışında İstanbul’da açılan eczanelere örnek vermek gerekirse ilk özel eczane 1757 yılında Bahçekapı’da açılan İki Kapılı Eczahane5; eczane kapısındaki tabelaya göre 1875 yılında açılan Boyacıköy Eczanesi sayılabilir.^{6,7}

Merkez Eczanesi içinde sergilenen ve mekân için şimdiki kadar tespit edilmiş en eski faturada dikkat çeken şey ihtişamlı ve özenli tasarımıdır. Faturanın sol köşesine Sağlık Tanrısı Asklepieios yer almış ve matbaa harfleriyle de ihtişamlı bir başlık oluşturulmuştur. Bu fatura üzerindeki detaylar sayesinde “İstanbul’da bir eczacının, “hayvan doldurma” konusunda artistik çalıştığı, ayrıca “ölü tahnitlenme ve mumyalama” konusunda uzman olduğunu dile getiren reklamlar verdiği” öğrenilmektedir.⁸

Şekil 5 ve 6. Merkez Eczanesi’nin İçinde Muhafaza Edilen Tarihi Fatura (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

George Papa Gabriel’in yayınlanan bir başka faturası ise 1907 yılına aittir.⁸ Fatura, şu an Merkez Eczanesi içinde olmayıp özel bir koleksiyonda saklanmaktadır. İstanbul’daki Angelidis Biraderler tarafından hazırlanan bu faturada başlığın tam ortasında elinde kadehi ve kutsal yılıyla Sağlık Tanrısı Asklepieios’un kızı Hygeia görülmektedir. Bu fatura Büyükkada yetimhane yurduna kesilmiştir.⁸

19. yüzyılın ikinci yarısında eczacılık öğrenimi görmek isteyenler, 22 Recep 1277 (2 Şubat 1861) tarihinde yürürlüğe giren, Beledî İspençiyarlık San’atının İcrasına Dair Nizamnâme gereği bir eczaneden staj belgesi almak zorunda idi.⁹ Bu nizamnâmenin 30-35. maddeleri eczacılık öğrenimi görebilmek için üç yıl bir eczacının yanında çıraklık yaparak eczacılığın pratik bilgilerini öğrenmeyi mecbur kılmaktaydı.⁹ Ancak üç yıllık staj eğitimi sonunda alınan staj belgesi ile Eczacılık Mektebi’ne kayıt olunabiliyordu. Osmanlı’da eczacılık mesleğinin uzun süre Ermeni ve Rum gibi azınlıklar ile yabancılara özgü bir meslek dalı olarak kalmasının bir diğer nedeni olarak da staj yapma zorunluluğu olarak görülmektedir.⁹ Önceleri Türk ailelerin eczacılığı bir esnaflık olarak görmesi ardından eczacılığın meslek olarak kabul görmesiyle eczacı olmak isteyen kişilerin bu nizamnâmenin doğurduğu zorluklarla mücadele etmişlerdir. Çünkü İstanbul’daki eczane sahiplerinin neredeyse tamamı gayri-müslimdir.⁹ Müslüman ailelerin çocuklarını gayri-müslim eczacıların

yanında çalıştırmak istememesi; eczacıların kendi milletlerinden gençleri tercih etmesi ve İstanbul'un bazı semtlerinde kendine hekim ve eczacı süsü veren gayri-resmi kişilerin bulunması sebebiyle Müslüman eczacı adayları staj yapacak eczane bulamamıştır.^{9,10}

İstanbul'da hekimlik yapan aynı zamanda Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne hocası Nafiz Paşa'nın oğlu Hasan ile yeğeni Ethem Pertev Bey'in eczacı olmak istemesi üzerine aynı zamanda Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye üyesi olan Nafiz Paşa'nın girişimleriyle meclisten eczacı olmak isteyen kişilerin askeri ve sivil hastanelerdeki eczaneler ve belediye eczanelerinde de staj yapabilmelerine olanak veren bir karar çıkartılmış olup; Hasan ve Ethem Pertev Beyler Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Eczanesi'nde staj yapmaya başlamışlardır.⁹ Bu olumlu gelişmeye ilaveten 1890 yılında ilk Türk eczacılarından Hamdi Bey'in Eczahane-i Hamdi adını taşıyan ünlü eczanesi faaliyete geçmiştir.⁹ Eczacılık eğitimini alarak mezun olan Ethem Pertev Bey de 1895 yılında Aksaray'da eczane açmıştır.⁹ Hasan ve Ethem Pertev Beyler kurdukları eczanelerinde birçok Türk eczacı adayına staj yaptırarak Türk eczacılığının gelişmesinde önemli bir rol oynamışlardır.⁹

Merkez Eczanesi, kurulduğu günden itibaren beş ayrı eczacı aile tarafından işletilmiştir. Georges Papa Gabriel'in eczaneyi ne zaman bıraktığı bilinmemektedir. Fakat eczanenin Türk eczacıların işletmesine geçmeden evvel 1900'lü yılların başında üç yıl boyunca Rum Eczacı Hayk İstepanian tarafından işletildiği ve onun da eczanenin ilk diplomalı eczacısı olduğu bilinmektedir.^{3,11}

Şekil 7. Merkez Eczanesi'nin Bilinen İlk Diplomalı Eczacısı Hayk İstepanian (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Merkez Eczanesi'ni 1922'lerde Şinasi Rıza Birbil işletmeye başlamıştır. Şinasi Rıza Birbil, Merkez Eczanesi'ni işletirken "Efedal Ongun" ve "Polibrom" (enfeksiyona karşı) adlı iki müstahzar üretmiştir. Şinasi Rıza Birbil'in Merkez eczanesinin eczacısı olduğu döneme tarihlenen reçeteleri yayınlanmıştır.¹² Şinasi Rıza Birbil eczaneyi daha sonra oğlu Bülent Bey'e bırakmış ve 1970'lere kadar eczaneyi Birbil ailesi işletmeye başlamıştır.

Şekil 8. Merkez Eczanesi'nin Cumhuriyet Dönemi İlk Eczacısı Şinasi Birbil (ayakta) (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

1970'lerden sonra eczane, o dönemde Osmanbey ve Tepebaşı Eczanesi'nin sahibi olan Hüsnü Ocakcioğlu'na geçmiştir. 1988 yılına kadar tarihî Merkez Eczanesi'ni, eczacı Hüsnü Ocakcioğlu'nun işlettiği ve ölümünden sonra kızı eczacı Şölen Ocakcioğlu ve mesul müdürlüğündeki oğlu Alper Ocakcioğlu'nun işlettiği bilinmektedir. Bugün hâlâ Hüsnü Bey'in imâl ettiği ilaç şişeleri eczanede muhafaza edilmektedir. Hüsnü Ocakcioğlu'ndan damgalı benzer reçete örnekleri ise daha önce yayınlanmıştır.¹²

Şekil 9 ve 10. Eczacı Hüsnü Ocakcioğlu'nun imal ettiği ilaç şişeleri (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

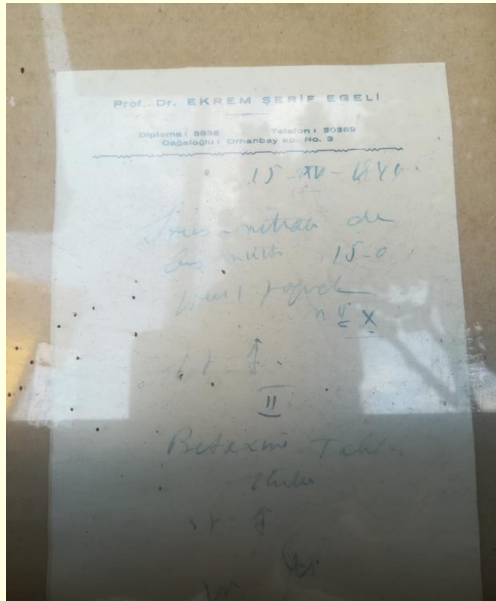
1992 yılında eczaneyi Hüsnü Ocakcioğlu'nun oğlu Alper Ocakcioğlu'ndan devralan eczacı Avni Kurtuldu hâlî hazırda Merkez Eczanesi'nin sahip ve mesul müdürlüğünü yürütmektedir.

Eczane içinde yer alan ve muhafaza edilen tarihî objeleri gören ada sakinleri evlerinde sakladıkları tarihî objelerin sergilenmesi ve korunması için eczaneye bağışta bulunmuşlardır. Eczane içinde sergilenen objeler

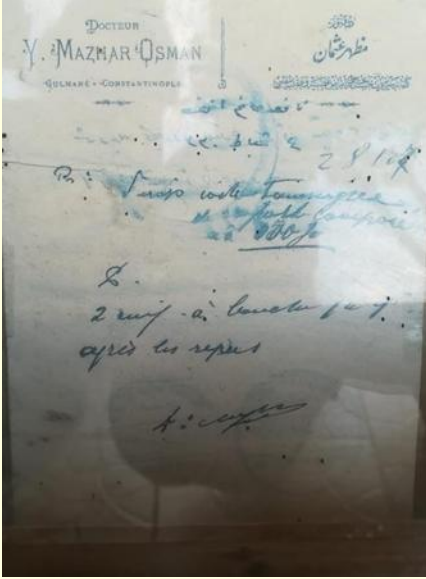
arasında; araç gereçlerin sterilizasyonunu sağlayan otoklav, hacamat kupaları, hassas terazi, Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli ve örneklerini başka koleksiyonlarda da sıklıkla gördüğümüz Prof. Dr. Mazhar Osman'ın reçetelerinin yanı sıra Rum eczacıların reçeteleri, pilul tahtaları, envai çeşit ilaç ve drog şişeleri, şırınga ve enjektörler, porselen havanlar, tarihî telefon, hesap makinesi, eczacılık tarihi kitapları ile tarihî fotoğraflar yer almaktadır.¹³ Sayılan bu eserler aktif olarak işletilen bu eczanenin uygun kısımlarında toplu olarak muhafaza edilmektedir.

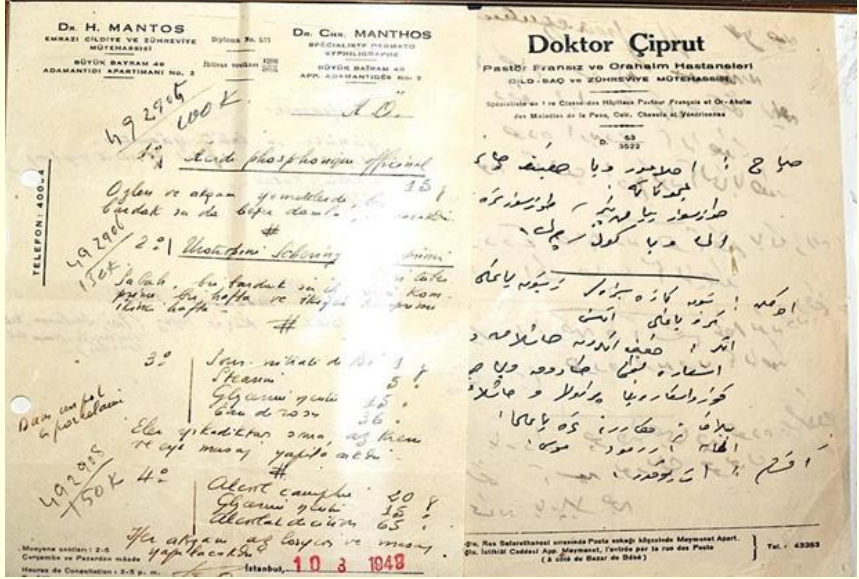
Şekil 11. Eczanenin Cephesinde Sergilenen Çeşitli Tarihi İlaç Şişeleri (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Şekil 12. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli'ye ait Reçete Örneği (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Şekil 13. Doktor Mazhar Osman'a Ait Reçete Örneği (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Şekil 14. Dr. H. Mantos ve Dr. Çiprut 'a Ait Reçete Örnekleri (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Şekil 15. Tarihi Otoklav

Şekil16. Hassas Terazi (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Şekil 17. Hacamat Kupaları ve Drog Şişeleri (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Şekil 18 ve 19. Tarihi Objelerin Muhafaza Edildiği Dolaplardan Görünüm (Foto: Burcu Özdemir, 2018)

Tartışma ve Sonuç

Büyükada Merkez Eczanesi, 153 yıldır şifa dağıtmak için aynı bina ve çeşitli korunma yöntemleri sayesinde bakımı yapılarak günümüze ulaşan giriş kapısı ile hastalarını karşılamaktadır. Bu eczane 153 yıldır Türkiye’de aynı yerde hizmet veren bir eczane olması açısından önem taşımaktadır. Eczane içinde yer alan tarihi obje, belge ve fotoğraflara bakıldığında bu yapının eczacılık tarihi, tıp tarihi ve tarihi kültür varlıklarının korunması ve muhafaza edilmesi açısından bilinçli ve duyarlı kişilere ne kadar ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Aynı zamanda eczane içinde sergilenen 1911 tarihli faturaya göre İstanbul’da bir eczacının, “hayvan doldurma” konusunda artistik çalıştığı, ayrıca “ölü tahnitleme ve mumyalama” konusunda uzman olduğu öğrenilmektedir. Bununla birlikte II. Meşrutiyet’e kadar kentteki eczanelerin yabancı uyruklular tarafından işletildiğini, bu sürecin ancak II. Meşrutiyet (1909) ile birlikte değiştiğini söylemek mümkündür.

Gelecek nesillerin Merkez Eczanesi’ni koruması, ileriki yıllarda bu mekânın eczane olarak işletilmeye devam edilmesi eczacılık ve sağlık tarihi için önem arz etmektedir. Kendini eczane olarak çevirmediği zaman ise 1925-2009 yıllarında hizmet vermiş olan Eskişehir Tarihi Sıhhat Müzesi’nin 2010 yılında müzeye dönüştürülmesi ve Tolga Eczanesi Ecz. Murat Özdoğan’ın koleksiyonunun sergiye dönüştürülmesi gibi bu eczanenin de bir “İlaç Müzesi” olması için çaba gösteren eczacı Avni Kurtuldu’nun çabası dikkate alınmalıdır.^{14,15} Bu eczanenin tarih, kültürel miras bilinci ve özellikle tarihi koruma bilinci ile yaşayan nice nesillere geçmesi gerekmektedir.

Bilgi

Çıkar çatışması yoktur

Kaynaklar

1. Cumhuriyet Ansiklopedisi Cilt I s.36 Arkın Yayınevi.
2. Yılmaz K. Cumhuriyet Dönemi’nde Büyükada’nın İktisadi ve Sosyal Tarihi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2008.

3. Tuğlacı P. Tarih Boyuncu İstanbul Adaları. İstanbul: Say Yayınları. 1995.
4. https://adiyaman.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/16212805_SoYzluY_Tarih-09.03.pdf
5. Naymansoy G. Osmanlı'dan Günümüze Eczacının Değişen Konumu. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2010; 12(1):151-163.
6. Dinç G. Boyacıköy Eczanesi: İstanbul Tarihine Tanıklık Eden Bir Eczane. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2010; 12(1):23-39.
7. Sivas S. 20. yüzyılın başlangıcında kurulan ve İstanbul'da halen çalışmakta olan eczanelerin tanıtılması. Tıp Tarihi Araştırmaları 1989;3:92-107.
8. Sandalcı M. Belgelerle Türk Eczacılığı 1840-1948 (Faturalar-Başlıklı Kâğıtlar), Gülnur-Mert Sandalcı Koleksiyonu. 3. Cilt. İstanbul: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Yayını 1999.
9. Yıldırım N. Eczanelerimizden Antet ve Mühürler. Tarih ve Toplum Aylık Ansiklopedik Dergi. Mart: 1994; Sayı 123: 34-40.
10. Baylav N. Eczacılık Tarihi. İstanbul: Yörük Matbaası 1968.
11. Kumbaracılar İ. Eczacılık Tarihi ve İstanbul Eczahaneleri. İstanbul: Çelik Gülersoy Vakfı, İstanbul Kütüphanesi Yayınları Tarih Dizisi 2, 1988.
12. Sandalcı M. Belgelerle Türk Eczacılığı 1840-1948 (Reçeteler), Gülnur-Mert Sandalcı Koleksiyonu. 2. Cilt. İstanbul: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Yayını 1999.
13. Etker Ş. Toptaşı Bimarhanesi Eczanesi Son Dönemi, 1913–1927. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2010; 12(1):7-22.
14. Kırimer N. Tarihi 'Sihhat Eczanesi' Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2010;12(1):1-5.
15. Arıkan A. Tolga Eczanesi: Ecz. Murat Özdoğan'ın Türk Eczacılık Tarihi Koleksiyonu. Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2010; 12(1):75-103.